

shortly after acute myocardial infarction -- submaximal exercise, transesophageal atrial pacing, dipyridamole and dobutamine -- atropine. // *Am. J. Cardiol.* — 1996. — Vol. 77. — Nil. — P. 909-914. 55. Swahn E., Arescød M., Berlung U. et al. Predictive importance of clinical findings and predischARGE exercise test in patients with unstable coronary artery disease. // *Am. J. Cardiol.* — 1987. — Vol. 59. — N 4. — P. 208-214. 56. Tadm., Antonesk u A., Bhambi B. et al. Accuracy and usefulness of atrial-pacing in conjunction with transthoracic echocardiography in the detection of cardiac ischemia. // *Am. J. Card.* — 1996. — Vol. 77. — N 2. — P. 187-190. 57. Tilkemeier P. L., Katz A. S., Perisi A. F. The role of noninvasive testing in evaluating patients for coronary artery disease. // *Current Opin. Cardiol.* — 1996. — Vol. 11. — N 4. — P. 409-417. 58. Williams M. J., Odabashian J., Lauer M. S. et al. Prognostic value of dobutamine echocardiography in patients with left-ventricular dysfunction. // *J. Am. Col. C.* — 1996. — Vol. 27. — N 1. — P. 132-139.

THE USE OF FUNCTIONAL METHODS OF RESEARCH IN PATIENTS WITH ACUTE FORM OF ISHEMIC HEART DISEASE

O. Yu. Polishchuk, S. I. Grechko, I. O. Makovijchuk, N. A. Turubarova

Abstract. The review is defended in which the peculiarities of the course of non-Q-wave myocardial infarction based on the use of complex (transesophageal electrocardiostimulation, stress-echocardiography) in the early period of disease were investigated. Methods which can improve diagnostical management and treatment of non-Q-wave myocardial infarction patients and unstable angina are described.

Key words: transesophageal electrocardiostimulation, stress-echocardiography, myocardial infarction, unstable angina.

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi).

УДК: 803.0:615-099

A. M. Семісюк

СТАНОВЛЕННЯ І СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НІМЕЦЬКОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ СУБМОВИ ПРОМИСЛОВОЇ ТОКСИКОЛОГІЇ (ПТ)

Кафедра іноземних мов (зав. — проф. Н. М. Соловйова)
Буковинської державної медичної академії

Ключові слова: субмова, номінація, денотат, синонімія, функціональна полісемія, мотивованість терміну, семантична спеціалізація, професійна комунікація.

Резюме. Предметом вивчення стала німецька спеціальна лексика царини ПТ (897 термінологічних одиниць) у всій своїй багатогранності. У результаті дослідження виявили 3 етапи її становлення і розвитку, специфічні особливості термінологічної номінації, встановили, що досліджувана терміносистема піддається регулюванню і уніфікації, що робить її засобом професійної комунікації.

Вступ. Німецька спеціальна лексика промислової токсикології, як одна із термінологічних ділянок “предметно-понятійного поля медицини” [4], орієнтована на означення специфічних денотатів, відображення і вираження соціально організованої реальної дійсності — науки, техніки, мистецтва, політики, права, релігії і т. ін. Відомо також, що могутнім засобом інтеграції науки є її

мова, основу якої складає термінологія, яка являє собою динамічну єдність, бо “каждая естественная наука обязательно складывается из трёх моментов: из ряда фактов, составляющих её содержание, из представлений, ими вызываемых, и из терминов, которыми эти представления выражаются” [5].

Таким чином, мова входить структурним елементом у суть науки передусім завдяки термінології, зв'язок якої з лінгвістикою полягає у тому, що ледина закріплює досягнення свого розуму назвами.

Мета. Тому метою нашого дослідження є вивчення етапів становлення німецької спеціальної лексики ПТ, встановлення впливу екстралінгвістичних факторів на її мовний статус.

Матеріали і методи. Матеріалом дослідження стали термінологічні одиниці (897) у всій своїй лексико-семантичній різноманітності, виокремлені із лексикографічних джерел, оригінальної літератури за фахом. Для досягнення мети дослідження були використані такі методи: синхронно-описовий, метод спостереження і аналізу фактичного матеріалу.

Результати дослідження і їх обговорення. Німецька спеціальна лексика ПТ є невід'ємною частиною сучасної медичної термінології, “... однієї із найскладніших терміносистем як у кількісному, так і в якісному відношенні” [3]. Початок вивчення хімічних шкідливостей професій відноситься до досить віддалених часів. Гіпократ вперше відкрив професійну шкідливість свинцю, спостерігаючи тяжкий приступ колік у одного рудокопа. Патологія отруєння свинцем вперше описана Галеном. Пліній розповідає про маски із прозорого міхура, які застосовували для захисту від пилу під час роботи з кінсвар'ю. У середні віки до Рамаціні вивчення професійних отруєнь, безумовно, посідало визначне місце у ряді професійних захворювань. Найбільш видатною працею такого плану є брошура Ульріха Елембога (1473) “О ядовитых испарениях и дымах”, твори Парацельса (1493-1541) “De morbis metallicis”, книга Самюеля Штокгаузена (1656) “Nутten Katze” та ін. Вони стосуються, головним чином, отруєнь окислом вуглецю і важкими металами. Рамаціні явився не лише батьком професійної гігієни, він значно розширив відомості щодо професійних отруєнь. Але професійна токсикологія часів Рамаціні була не більш, ніж описовою наукою, яка ставила перед собою мету збирання фактичного матеріалу. Після Рамаціні історія професійної токсикології тісно пов'язується з історією професійної гігієни.

У XIX столітті, коли природознавство і медицина стали на наукову основу, професійна гігієна, а разом з нею і професійна токсикологія одержали могутній поштовх до розвитку. У цей період з'являються дослідження, значення яких важко переоцінити і сьогодні. Шевальє (1793-1879), відомий французький фармацевт, описує професійні дерматити, які викликаються хромом, миш'яком та іншими професійними отрутами. У 1839 р. Танкєраль де Планш друкє відому монографію, де описує 1493 випадки отруєння свинцем, які він особисто спостерігав протягом 7 років на різних підприємствах. У 1861 р. Куссмауль у “Исследованиях о хроническом меркуриализме” дає повну клінічну картину ртутного отруєння. У 1863 р. Дельпєх на основі багатьох випадків узагальнює симптоми отруєнь сірчатим вуглецем. У 1864 р. починається ціла серія досліджень Лемана і його учнів, які не могли не вплинути на становлення предметної області промислової токсикології. У 1945 р. австрійський лікар Лоринзер вперше повідомляє про 22 випадки фосфорного некроза на сірникових фабриках та багато ін. Засновниками промислової токсикології у вітчизняній науці вважаються Н. С. Правдин і Н. В. Лазарєв.

Виникнення, становлення і функціонування німецької спеціальної лексики ПТ обумовлено розвитком хімічної технології, що торкнулась провідних галузей промисловості, сільського господарства, сфери побуту. Виникнувши як частина медичної, фармакологічної, хімічної і біохімічної термінології, вона має свою історію розвитку, яка нараховує більш 100 років, кожен період якої характеризується відмінними особливостями. У її становленні нами виділяються 3 етапи:

1. Початковий, природний період виникнення.
2. Етап, на якому терміносистема ПТ піддається регулюванню.
3. Етап уніфікації, укладення міжнародних глосарієв.

Перший етап пов'язується з початком розвитку ПТ, з усвідомленням сфери пізнання її як науки, і тому лексика, яка її обслуговувала, носила описовий характер, у своїй більшості її основне ядро було запозичене з фармакології, паталогічної анатомії, біології, хімії, гігієни та інших наук. Цей корпус презентував номінацію впливу “старих”, давно відомих у промисловості токсичних речовин. У цей період конструюються численні варіанти номінацій для одного і того ж термінуемого об'єкта, так як в основу означення одні вчені покладають одну ознаку, а інші — другу, а деякі терміни автори вживають у діаметрально протилежних значеннях. Тут має місце умовність зв'язку денотатів у спеціальній лексичі зі своїм означальним. Так, термін *Potenzierung* — *підсилення ефекту* швейцарський вчений Е. Бюргі ввів для назви такого композиційного ефекту, який перебільшує просту суму ефектів, викликаних кожним препаратом окремо. Німецький фармаколог В. Штрауб запропонував замінити цей термін терміном *мультиплікація* — *Multiplikation*. Пізніше це явище підсилення ефекту при сумісному впливі різних препаратів стало називатись *сумацією, підсиленням, синергізмом* — *Summation, Synergismus*. Але для оцінки токсичних ефектів ці поняття внаслідок неоднозначності змісту не дуже зручні. Для кількісної оцінки токсичного ефекту за умови впливу декількох отрут доцільно було вживати тільки один термін *адитивність* і дві її градації: *більш* — *hyper* і *менш* — *hypo*.

З розвитком у другій половині 20-х років народного господарства з'явилися нові технології, збільшилась кількість невідомих токсикологам, а іноді й хімікам, речовин, що утворюються при нових технологічних процесах. І це стало передумовою для виникнення ідеї про те, що саме вивчення шкідливих речовин і проміжних продуктів слід вважати одним з найважливіших завдань промислової токсикології як науки. Накопичувались факти, які вимагали узагальнення, і це викликало необхідність у мотивованих номінаціях, внутрішня форма яких строго відповідала б їх змісту. Поряд з синонімією ми спостерігаємо тут і функціональну полісемію, яку ми пояснюємо недосконалістю наукових понять, які виникають не одночасно, а у зв'язку з розвитком наукової думки. Відбір більш точних означень відбувається природним шляхом. Наприклад, термінами *ефект* — *Effekt* (синонім — *Wirkung*) і *відповідь* — *Reaktion* часто користуються для називання біологічних змін, які пов'язані з експозицією або дозою речовини. Але деякі токсикологи вважають за необхідне диференціювати терміни *ефект* — *Effekt* і *відповідь* — *Reaktion* для номінації тієї частини популяції, де даний ефект проявляється.

Широке впровадження експериментальних методів дослідження перетворило промислову токсикологію у справжню науку. З'являється реальна можливість прогнозувати силу і характер токсичної дії хімічних речовин на біометаріали, вирішується питання про ГДК (гранично допустиму концентрацію). Зростає інтерес медиків, біологів та спеціалістів з багатьох інших областей знання до проблеми охорони людини і довкілля від хімічних забруднень. У зв'язку з цим виникла нагальна потреба у відповідному упорядкуванні і стандартизації термінології, яка функціонує у професійній комунікації. Цей період ми відносимо до третього етапу розвитку спеціальної лексики ПТ.

Специфічною особливістю формування спеціальної лексики субмови ПТ є наявність у ній мовних одиниць, які призначені для розвитку парадигматичних відношень між суміжними термінами для утворення термінологічних гнізд з загальним основним і означальним словом: *Kurzzeitwert* — *zeitgewichteter Zeitwert* — *короткочасна гранично допустима концентрація атмосферного забруднювача* — *середньозважена у часі величина*. Такі гнізда багаточисленні у царині ПТ і відображають її специфіку. Специфічним є також регулярне використання

латинських номенклатур промислових хімічних продуктів. Значна перенасиченість німецької терміносистеми ПТ іншомовними елементами іноді заважає міграції спеціальної лексики у загальну, що підтверджує специфічність її лексико-семантичної організації.

Розвиток співробітництва вчених у галузі промислової та профілактичної токсикології сприяє інтернаціоналізації спеціальної лексики ПТ, її упорядкуванню у вигляді галузевих глосарієв.

Висновки. Отже, організація німецької спеціальної лексики характеризується не тільки співвідношенням реально існуючих у мові лексико-семантичних одиниць, але і, у значній мірі, можливостями їх різного перетворення з метою номінації всього того, що є необхідним і соціально значущим у той чи інший період розвитку мови.

Література. 1. Карпенко Ю. А. Названия звёздного неба. — М., 1985. — Изд. 2. — С. 117. 2. Кондратьев Д. К. Сучасна медична термінологія і проблеми її перекладу. — Калуга, 1990. — С. 123-127. 3. Княк Т. Р. Мотивованість лексичних одиниць. — Львів, 1989. — 161 с. 4. Лазарев Н. В. Общие основы промышленной токсикологии. — Л.: Медгиз, 1938. — С. 13-18. 5. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология: Вопросы теории. — М.: Наука, 1989. — С. 7. 6. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология: Вопросы теории. — М.: Наука, 1989. — С. 9. 7. Wörterbuch der präventiven Toxikologie. Englisch — Russisch — Deutsch. Verlag Tribüne Berlin, 1984. — 102 с.

FORMATION AND SPECIFIC FEATURES OF GERMAN SPECIAL TERMINOLOGY OF THE SUBLANGUAGE OF INDUSTRIAL TOXICOLOGY (IT)

A. M. Semysjuk

Abstract. The subject matter of the presented article is German special terminology of the sublanguage of Industrial Toxicology (897 terminological units) in its many-sided aspects. The investigation has resulted in defining 3 stages of its formation and development, particular features of the terminological nomination. It has been determined that the terminological system investigated is able to be regulated and unified that could make it the means of professional communication.

Key words: sublanguage, nomination, denotate, synonymy, motivation of the term, functional polysemy, semantic specialization, professional communication.

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi).